

Szemle

Fehér Krisztina: Babák a hangok világában

Typotex, Budapest, 2017, 220 oldal,
ISBN 978 963 2799 33 9

(A kép forrása: <https://www.typotex.hu/book/8955/feher-krisztina-babak-a-hangok-vilagaban>)

Fehér Krisztina nyelvész, a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének oktatója. Társas-kognitív nyelvészetrel, a nyelvsajátítás kérdéskörével foglalkozik. A *Babák a hangok világában* című könyvében több tudományterület összekapcsolásával, mégis közérthetően mutatja be a csecsemők nyelvsajátításának egy szűkebb területét, a csecsemők hang- és hangsorészlelését. *A csecsemőknek kívánja megadni a szót*, hogy ők mondhassák el, hogyan élnek meg az emberi nyelv különleges világát, amikor az életük első évében az anyanyelvük hangjainak és hangsorainak tanulásával foglalatostkodnak.

A könyvben ízelítőt kapunk a téma hazai és külföldi pszichológiai és nyelvészeti kutatási eredményeiből. Ezek bemutatása azonban nem a tudományos munkákban megszokott módon történik; a terjengősséget mellőzve, az érdekességeket kiemelve hívja *rejtvényfejtő kalandra* az olvasót.

A logopédiában manapság fókuszba került a korai ellátás, a beszéd- és nyelvi zavarok megelőzése. A könyv jól illeszkedik ebbe a szemléletbe.

A mű 15 fejezetből áll. Az *első fejezetek* Peter Eimas „beszélő cumi” kísérletére alapozva ismertetik, hogy mit érezhet egy néhány hónapos csecsemő az őt körülvevő nyelvi környezetből. A vizsgálatok bizonyítják, hogy már az újszülöttek is két, ritmikailag különböző nyelv közül az anyanyelvüket választják ki, sőt a sírásuk hangsúly- és dallamjegyei is a szülői nyelvre jellemző motívumokat követik. DeCasper és mtsai vizsgálatai, miszerint már a 3 napos csecsemő felismeri édesanyja hangját, megerősítik azt a tényt, hogy a nyelvsajátítás nem a születéssel, a felsírással indul, hanem sokkal korábban. A magzat az anyaméhben olyan tapasztalatokat szerez a beszéd üteméről, ritmusáról, dallamáról, ami a nyelvsajátítás alapjának is tekinthető.

A *negyedik és ötödik* fejezet olyan vizsgálatokat ír le, melyek megmutatják, hogyan igazodnak el a babák a nyelvek és nyelvjárások hangjainak kavalkádjában. A csecsemők az első hat hónapban sok hangzásbeli eltérést számon tartanak, „nyelvi világpolgárok”, ezt követően fokozatosan anyanyelvük

akusztikájára hangolódnak és „anyanyelvi szakértők” lesznek (lásd: A. Gopnik; P. K. Kuhl és A. N. Meltzoff [2010]: *Bölcsék a bölcsőben* című könyvét). A magyar csecsemő a magyar hangokra hangolódik, ami a saját közösségének a nyelve. Óvodás- és kisiskolás korban újabb változás figyelhető meg a normaként szolgáló sztenderd nyelvhasználat felé. A szerző erre példaként mutatja be Reisz Andrást: a meteorológus beszédének palócos, nyelvjárási színezete sztenderdizálódott az évek során, nyelvhasználata a környezet, a televíziós szereplés elvárásainak megfelelően módosult.

A *hetedik* fejezet középpontjában a kétnyelvűek nyelvelsajátítása áll. Megismerhetjük Patricia Kuhl kísérletét, melyben mandarin nyelvre tanították a babákat rádiófelvétellel, televízió-műsorral, ill. a harmadik csoportban egy tajvani nő személyesen játszott velük. Nem meglepő, hogy a nyelvtanulás terén is a személyes interakcióban történő tanulás bizonyult a leghatékonyabbnak. Fehér Krisztina magyarázata szerint „a tanárok közül a személyesen jelenlévő volt az, akiről úgy érezhették, hogy a foglalkozásokon tényleges szociális kapcsolatban áll velük, akivel egy közösséget alkotnak”.

A *tizedik* fejezetből megtudhatjuk, hogy mi a közös a navahó indiánok és a csecsemők kódfejtése között. Az egyik elmélet szerint a babák a tapasztalataik alapján tanulják meg a hangok közötti különbségeket, a prototipikus hangkategóriákat az alapján alakítják ki, hogy a környezetükben megfigyelik a hangok gyakoriságát.

Az anyai modell meghatározó a gyermeki nyelvfejlődés, a szókincsbővülés szempontjából. A gyermek azt a mintát követi, amit a környezetétől kap. A könyv *tizenkettedik* és *tizenharmadik* fejezete számos megvilágosító példát mutat be a gondozó személy által nyújtott mintáról. A dajkanyelv nyelvi univerzálé, egy olyan jelenség, amely minden emberi nyelv jellemzője. A környezet a babák számára olyan nyelvi imputot nyújt ösztönösen, ami leginkább biztosítja a fejlődést.

Logopédusként számos elméletünk van arról, hogy mikor is kezdődik a beszédtanulás, a nyelvelsajátítás, és szükség esetén mikor kezdődhet a korai intervenció. Az exploráció során feltárjuk a beszéd- és nyelvi zavarok hátterét, okait. A könyv *szemléletváltó* volt számomra, hiszen kiemeli és nyomatékosítja a nyelvi fejlődés és nyelvtanulás szempontjából megalapozó legkorábbi időszakot, a születés előtti szakaszt és az 1. életévet. Kitér a logopédus szemléletét és gondolkodását is a korai gondozás, a szülői edukáció témakörében.

A *Babák a hangok világában* című könyv a Typotex gondozásában, a Test és lélek sorozatban jelent meg. Közérthető nyelvezte, kedves humora miatt széles olvasóközönségnek ajánlom. A könyv a logopédusok mellett, minden érdeklődő számára izgalmas utazás a babák nyelvi fejlődésének mesés világába.

Tóthné Aszalai Anett